اخبار کوتاه

مدیر عامل توانیر،

مدیریت سهمیه قطعی برق به استان‌ها واگذار شد

مدیر عامل شرکت سهامی مدیریت تولید، انتقال و توزیع برق ایران (توانیر) گفت: مدیریت سهمیه قطعی برق هر استان طی نشستی که با استانداران سراسر کشور در حال برگزاری است، به استان‌ها تفویض و واگذار شد.

به گزارش پیام آشنا: مصطفی رجبی مشهدی در نشست شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی خراسان رضوی که به صورت برخط حضور یافته بود، در پاسخ به شکایات مسئولان تشکل های اقتصادی در حوزه قطعی برق واحدهای صنعتی اظهار کرد: وضعیت اقتصادی در کشور مطلوب نیست. در این راستا برای مدیریت قطعی برق در واحدهای صنعتی تفاهم‌نامه‌ای با وزارت صنعت، معدن و تجارت امضا شده که همه چیز در آن روشن است.

وی بیان کرد: در نشستی که با استانداران کل کشور برگزار شد قرار شد مدیریت میزان سهمیه هر استان از قطعی برق بر اساس مصلحتی که هر استاندار تشخیص می‌دهد به استاندار تفویض اختیار گردد تا وی در مورد توزیع این قطعی برق تصمیم بگیرد.

مدیر عامل شرکت توانیر در پاسخ به سوالی در خصوص اینکه چرا سهمیه خراسان رضوی نسبت به سایر استان ها از قطعی برق بیشتر است، به فعالان اقتصادی استان توصیه کرد که نشستی با مدیران شرکت های برق متعلقه‌ای و توزیع برق داشته باشند.

رجبی مشهدی همچنین اعلام آمادگی کردند که به هر کدام از فعالان اقتصادی که به تهران بیایند، مدیریت برخط انرژی در سراسر کشور توسط توانیر را نشان خواهد داد.

رفع تعهد ارزی فرش دستباف تسهیل شد

رئیس کنفدراسیون صادرات با بیان اینکه رفع تعهد ارزی فرش دستباف تسهیل شد، گفت: صادرات فرش طی سالهای متمادی نزولی بوده و به ۴۰ - ۴۲ میلیون دلار رسیده است.

به گزارش پیام آشنا: محمد لاهوتی، رئیس کنفدراسیون صادرات ایران دیروز در نشست خبری اظهار کرد: موضوع فرش و صادرات این محصول بحث‌مهمی و شناسه ملی ایران در جهان است. یکی از ارزآورترین صنایعی بود که از یک قرن پیش در صادرات ایران نقش آفرینی می‌کرده است.

وی با بیان اینکه هویت فرش ایرانی با هویت ایران گره خورده است، افزود: جدا از مسائل ارزی و اشتغال، فرش یک نماد فرهنگی ایران است که در هر دوره‌ای دولت‌ها باید به آن نگاه ویژه‌ای داشته باشند.

لاهوتی تصریح کرد: بایی توجهی‌هایی که از دهه هفتاد به بعد شد و سیاست‌های غلط حاکم بر تفکر دولتی‌ها حجم صادرات فرش از ۲ میلیارد دلار به ۴۰ - ۴۲ میلیون دلار رسید که فاجعه است.

وی افزود: کمیسیون فرش اتاق با پیگیری‌هایی که داشت موفق شدیم که موضوع رفع تعهد ارزی فرش که یکی از عوامل تأثیرگذار در کاهش صادرات فرش بود را تا حدودی حل و فصل کنیم. البته من معتقدم همین شرایط هم آن افزایش صادراتی که مدنظرمان است را محقق نکند اما گام‌های خوبی برداشته شده است.

لاهوتی گفت: در حال حاضر رفع تعهد ارزی فرش بر اساس میزان ارزش مواد اولیه است.

لاهوتی افزود: یکی از ضعف‌های جدی در حوزه فرش عدم ثبت جهانی نقش‌های فرش ایران بود که کپی‌پیست زیاد شد و بازار تحت تأثیر قرار گرفت.

وی گفت: موضوع ثبت نقشه، تنوع بازار، توجه به سلیقه مشتری و... مسائلی است که اگر به آنها توجه نکنیم هر چقدر هم کار تسهیل شود باز هم نمی‌توانیم بازار را بگیریم.

صندوق بین‌المللی پول یک میلیارد دلار به پاکستان داد

هیئت اجرایی صندوق بین‌المللی پول، روز جمعه، وام جدید ۱.۴ میلیارد دلاری به پاکستان را تحت بودجه تاب‌آوری اقلیمی این صندوق تصویب کرد و اولین بررسی برنامه وام هفت میلیارد دلاری برای این کشور را تایید و حدود یک میلیارد دلار پول آزاد کرد.

به گزارش پیام آشنا: صندوق بین‌المللی پول (IMF) در بیانیه‌ای اعلام کرد: اقدامات سیاستی پاکستان تحت این برنامه، در بحبوحه یک محیط جهانی چالش‌برانگیز، پیشرفت قابل توجهی در تثبیت اقتصاد و بازسازی اعتماد داشته است.

تایید بررسی، پرداخت پول در برنامه وام هفت میلیارد دلاری را به ۲ میلیارد دلار می‌رساند اما هیچ پول جدیدی از وام تاب‌آوری، بلافاصله در دسترس پاکستان قرار نگرفت.

هند در بحبوحه افزایش تنش با همسایه‌اش، از صندوق بین‌المللی پول خواسته است تا بررسی گسترده‌تری از وام‌هایش به پاکستان انجام دهد در جریان حملاتی به گردشگران هندو در کشمیر هند که در آوریل روی داد، ۲۶ نفر کشته شدند و به بدترین درگیری میان دو کشور همسایه در حدود سه دهه گذشته منتهی شد.

در جلسه هیئت مدیره صندوق بین‌المللی پول در روز جمعه، هند به این وام‌دهنده جهانی گفت که برنامه پاکستان، نگرانی‌هایی را در مورد «احتمال سوءاستفاده از بودجه‌های تامین مالی بدهی برای تروریسم فرامرزی تحت حمایت دولت» ایجاد کرده است.

افزایش تولید روزانه ۷ میلیون لیتر بنزین کیفی

مدیرعامل شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی گفت: در بازه استقرار دولت چهاردهم موفق شدیم بیش از هشت میلیون لیتر به تولید نفت گاز و هفت میلیون لیتر در روز به تولید کیفی بنزین اضافه کنیم.

به گزارش پیام آشنا: محمد صادق عظیمی فر در حاشیه نمایشگاه نفت، گاز و پتروشیمی با بیان اینکه سال ۱۴۰۳ مصرف نفت گاز کشور ۱۸۰ درصد افزایش داشته زیرا فشار نازتری برق و گاز نیز بر پالایش بوده است.

وی با بیان اینکه در سال ۱۴۰۳ با افراز و فرودها و چالش‌های زیادی مواجه بودیم و رکوردهای متعددی هم شکسته شد، اظهار کرد: نازتری در تمام بخش‌ها از جمله برق، گاز و حتی برق به صنعت پالایش فشار وارد می‌کند. نازتری آب نیز به خاطر کاهش ذخایر سدها متجر به بالا رفتن مصارف نیرو گلها شده است.

مدیر عامل شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی با بیان اینکه در پایان سال ۱۴۰۳ نسبت به سال ۱۴۰۲ تقریباً ۴۰ درصد سوخت تحویلی به نیروگلها افزایش یافت، به گونه‌ای که در سال ۱۴۰۳، معادل ۲۱.۸ میلیارد لیتر سوخت مایع به نیروگلها تحویل شد، اظهار کرد: شتاب هفت درصدی افزایش مصرف سبب شد کشور به وارد کننده فرآورده تبدیل شود.

پیام آشنا از بازار حبوبات گزارش می دهد

نظام توزیع ناکارآمد؛ عامل اصلی افزایش قیمت حبوبات

اختصاصی پیام آشنا. در شرایطی که تورم نفس اقتصاد خاتوار را گرفته، افزایش شدید قیمت حبوبات در هفته‌های اخیر، نشانه‌ای از یک اختلال جدی و چندلایه در ساختار تأمین، توزیع و سیاست‌گذاری این محصولات است. آنچه امروز در قالب گرانی عدس، لوبیا، نخود و سایر اقلام مشاهده می‌شود، نتیجه تراکم و هم‌افزایی چند متغیر مزمن است که هر یک به‌تنهایی بخشی از بحران را رقم زده‌اند، اما در تعامل با یکدیگر، به بحرانی تمام‌عیار منجر شده‌اند.

منشأ گرانی: چرخه‌ای از اختلالات زنجیره‌ای

نخستین حلقه از این زنجیره، به تولید داخلی بازمی‌گردد. در سال‌های اخیر، کاهش سطح زیر کشت به‌واسطه خشکسالی، نبود حمایت عملی از کشاورزان و ناتوانی در تأمین نهاده‌های ارزان، منجر به افت محسوس در تولید حبوبات شده است. هرچند آمارهای رسمی از تولید بیش از ۶۰۰ هزار تن خبر می‌دهند، اما فعالان صنفی عدد واقعی را بسیار پایین‌تر می‌دانند؛ عددی که پاسخ‌گوی نیاز مصرفی کشور نیست.

این کاهش تولید، فشار بیشتری بر واردات وارد کرده است. اما واردات نیز با چالش‌های جدی مواجه است. فرآیند ثبت سفارش طولانی و تخصیص قطره‌چکانی ارز نیمایی، به تأخیر در ورود کالا منجر شده است؛ تأخیری که فضای مناسبی برای کمبود مصنوعی و تحریک قیمت‌ها فراهم می‌کند.

در همین حین، صادرات بی‌ضابطه نیز مزید بر علت شده است. دولت بدون لحاظ کف نیاز داخلی، اقدام به صدور مجوز صادرات کرده و همین مسئله، منبع محدودی از عرضه داخلی را کاهش داده و بازار داخلی را با فشار مضاعف مواجه کرده است.

با کاهش تولید و اختلال در واردات، واسطه‌ها وارد میدان شده‌اند. برخی وارد کنندگان و عمده‌فروشان با علم به کمبود در بازار، کالاها را در انبارها پهو کرده و با عرضه قطره‌چکانی، عملاً به تعیین کنندگان قیمت بدل شده‌اند. در غیاب نظارت کافی، بازار به‌جای آنکه تابع عرضه و تقاضای واقعی باشد، به بازیچه منافع گروهی خاص تبدیل شده است.

مشکل زمانی عمیق‌تر می‌شود که می‌بینیم شفافیتی در زنجیره توزیع وجود ندارد. عدم رهگیری دقیق کالا از مبدا تا مقصد، باعث شده تا کالاها چندین بار دست‌به‌دست شدن، به قیمت‌های متفاوت و غیرقابل پیش‌بینی به مصرف‌کننده تهایی برسد. این نبود شفافیت، امکان اعمال نظارت مؤثر را از دستگاه‌های مسئول سلب کرده و زمینه رانت و سودجویی را فراهم کرده است.

راهکارها: بازطراحی ساختار، نه مُسکن مقطعی

برای مهار این بحران، دیگر راهکارهای سطحی جواب‌گو نیستند. نیاز به اصلاح ساختاری و هماهنگ در تمام حلقه‌های زنجیره است.

۱. تولید داخلی باید دوباره احیا شود. با تکیه بر ابزارهایی چون کشت قراردادی، تضمین خرید، یارانه نهاده‌ها و بیمه کشاورزان، باید کشاورزی را از رکود خارج کرد.

۲. سیاست صادراتی باید تابع ملاحظات داخلی باشد. بدون تأمین کامل بازار داخل، صدور هرگونه مجوز صادرات باید ممنوع یا مشروط به پرداخت عوارض سنگین شود.

۳. واردات باید تسهیل شود، نه کندتر. حذف بوروکراسی زائد در تخصیص ارز و ثبت سفارش، به‌خصوص برای کالاهای اساسی مانند حبوبات، یک ضرورت فوری است.

۴. نظارت هوشمند و دیجیتال ضروری است. راه‌اندازی سامانه‌های رهگیری کالا از بندر تا خرده‌فروشی، می‌تواند شفافیت و پاسخگویی را به زنجیره برگرداند و فضا را برای احتکار و قیمت‌سازی تنگ کند.

۵. توزیع عادلانه با کمک دولت و تعاونی‌ها امکان‌پذیر است. حضور فعال شبکه‌های توزیعی دولتی و غیردولتی شفاف مانند فروشگاه‌های زنجیره‌ای و سامانه‌های اینترنتی، می‌تواند واسطه‌ها را حذف و کالا را با قیمت واقعی به مردم عرضه کند.

گرانی امروز حبوبات، فقط یک پدیده قیمتی نیست؛ نشانه‌ای از بی‌نظمی مزمن در نظام تصمیم‌سازی، نبود سیاست‌گذاری منسجم و غیبت نظارت مؤثر است. اگر اکنون اقدامی قاطع و هماهنگ صورت نگیرد، نه‌تنها حبوبات، بلکه دیگر اقلام غذایی نیز در صف لوکس شدن قرار خواهند گرفت. این زنگ هشدار را باید جدی گرفت؛ پیش از آنکه «سفره» به نمادی از محرومیت بدل شود.

رئیس کمیسیون صنعت‌ومعدن اتاق بازرگانی البرز:

ناترازی آب از بحران برق حادتر است

رئیس کمیسیون صنعت‌ومعدن اتاق بازرگانی البرز با هشدار نسبت به وضعیت بحرانی منابع آبی استان گفت: امسال علاوه بر مشکل همیشگی ناترازی برق، با چالش بزرگ‌تری به نام ناترازی آب مواجه هستیم که به مراتب بحرانی‌تر است. متأسفانه علی‌رغم جلسات متعدد، هنوز به راهکار مشخصی برای مدیریت این وضعیت نرسیده‌ایم.

به گزارش پیام آشنا، سید محمدباقر رضوی تقوی در بیست‌وسومین نشست کمیسیون صنعت‌ومعدن با تاکید بر اهمیت رسیدگی به چالش‌های آب در استان بر ضرورت ارائه راهکارهای مدیریت مصرف بهینه در این زمینه تاکید کرد.

وی با اشاره به گزارشی که در خصوص تحقیقات انجام شده اخیر پیرامون مدیریت مصرف آب در کشور انجام شده است، گفت: امسال علاوه بر ناترازی برق، با چالش جدی‌تری به نام ناترازی آب روبرو هستیم که به مراتب حادتر است.

رئیس کمیسیون صنعت‌ومعدن اتاق بازرگانی البرز در ادامه با اشاره به وضعیت بحرانی منابع آبی استان بیان کرد: با وجود جلسات متعدد و بررسی‌های انجام شده، هنوز به جمع‌بندی مشخصی در خصوص راهکارهای عملیاتی نرسیده‌ایم. سدها خالی هستند و امید ما به انتقال آب از خلیج فارس و کشف منابع جدید در سیستان و بلوچستان است که اطلاعات دقیقی از آن‌ها در دست نیست.

وی با تاکید بر لزوم حفظ دستاوردها و نتایج جلسات پیشین این کمیسیون و نشست‌های کارگروهی و کارشناسی برگزار شده ذیل آن در حوزه مدیریت منابع انرژی، خواستار آغاز ارائه گزارش‌ها توسط کارشناسان حاضر در جلسه شد.

در ادامه گزارشی جامع توسط یکی از کارشناسان حوزه انرژی از وضعیت منابع تامین آب استان، کاهش سطح آب‌های زیرزمینی و چالش‌های مرتبط با کیفیت آب ارائه شد.

در بخش دیگری از این نشست نیز به بررسی ظرفیت‌های هوش مصنوعی در ارتقای برندینگ و بهبود عملکرد سازمان‌ها پرداخته و بر نقش این فناوری در تحول کسب‌وکارها تاکید شد.

در این نشست، اعضای کمیسیون نیز بر ضرورت پیگیری جدی موضوعات مطرح‌شده و تدوین راهکارهای عملی برای مقابله با بحران آب تاکید کردند.

همچنین مقرر شد برگزاری نشستی با حضور مسئولانی از استانداری، سازمان جهاد کشاورزی، اداره‌کل صنعت‌ومعدن استان، بانک‌های عامل و سایر نهادهای ذی‌ربط در البرز برنامه‌ریزی شود تا در نتیجه این نشست تعاملی و با هم‌فکری و تبادل نظر مسئولان مربوطه، گام‌های مؤثرتری در مدیریت منابع آبی استان برداشته شود.

رئیس سازمان مالیاتی عنوان کرد

ضرورت ساماندهی معافیت‌های مالیاتی

رئیس سازمان امور مالیاتی با بیان اینکه با سرعت بسیار زیادی به سمت مالیات‌ستانی هوشمند و سیستمی پیش می‌رویم گفت که در نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی به ۸.۳ درصد رسیدیم.

به گزارش پیام آشنا، محمد هادی سبحانیان در چهاردهمین همایش سیاست‌های مالی و مالیاتی ایران اظهار کرد: در نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی به ۸.۳ درصد رسیدیم که بزرگ شدن آن نشان می‌دهد تلاش نظام مالیاتی در پر کردن خلأها ستودنی بوده است.

وی افزود: یکی از قوانین مترقی که در نظام مالیاتی اتفاق افتاد، اجرای نظام پایه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان بود که به پیشبرد اهداف متعالی نظام مالیاتی کمک کرده است.

رئیس کل سازمان امور مالیاتی با بیان اینکه در بسیاری از اسناد بالادستی و برنامه‌های توسعه، رفتن به سمت درآمدهای مالیاتی و فاصله گرفتن از درآمدهای نفتی پیش بینی شده است، تأکید کرد: سازمان امور مالیاتی علاوه بر اینکه تامین کننده منابع مالی دولت است تامین کننده منابع مالی شهرداری‌ها و دهیاری‌ها هم هست.

سبحانیان با اشاره به انتخاب نحوه هزینه کرد مالیات توسط مودیان خاطرنشان کرد: با اجرای طرح نشاندار کردن مالیات، به مردم گفتیم بخشی از مالیاتی که از حوزه اصناف و مشاغل دریافت می‌شوند خودشان انتخاب کنند که کجا هزینه شود که بازخورد بسیار مثبتی در اجرای این طرح از مردم دریافت کردیم.

وی تصریح کرد: با معافیت‌های مالیاتی به عنوان عامل ایجاد انگیزه و تنظیم گری مشکلی نداریم، اما معافیت‌های مالیاتی باید سامان دهی شده تا موثر و هدفمند باشند.

رئیس کل سازمان امور مالیاتی با بیان اینکه باید مردم را در توسعه و آبادانی کشور سهیم کنیم افزود: بیش از ۳۶۱ هزار نفر از مودیان در طرح نشان دار کردن مالیات شرکت کردند و خودشان انتخاب کردند که مالیاتشان کجا هزینه شود و ۲۰۰۰ پروژه مهم و ملی از این طریق تامین مالی شد.

سبحانیان بیان کرد: پایگاه داده‌ای که امروز در اختیار داریم نسبت به گذشته قابل قیاس نیست. اگر بخواهیم به عدالت مالیاتی نزدیک شویم و از فرار مالیاتی دور شویم باید دستگاه‌ها در این خصوص تمکین لازم داشته باشند و حکمرانی بر اساس داده صورت گیرد.

وی گفت: با سرعت بسیار زیادی به سمت مالیات‌ستانی هوشمند و سیستمی و کنار گذاشتن مداخلات انسانی پیش می‌رویم. مالیات ستانی در حوزه اجرای و مستقلات صد درصد سیستمی شد. در حوزه مشاغل در سال گذشته ۸۰ درصد سیستمی و تنها ۲۰ درصد به صورت دستی بررسی شد.

رئیس کل سازمان امور مالیاتی ادامه داد: در حوزه اشخاص حقوقی ۷۰ درصد اظهارنامه‌ها را به صورت سیستمی رسیدگی کردیم و تنها ۳۰ درصد توسط مامورین ما رسیدگی شد.

سبحانیان اظهار کرد: در اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده با کمک سامانه مودیان و پایگاه‌های فروشگاهی یک تغییر پارادایم عمده اتفاق افتاد که بر اساس آن اصل بر صحت ادعای مودی است به شرطی که صورتحساب الکترونیکی در سامانه مودیان ثبت کند.

وی یادآور شد: برای اولین بار در سال گذشته ۱۰۰ هزار اظهارنامه ارزش افزوده را بدون رسیدگی قطعی کردیم.

به گفته سبحانیان، در سال ۱۴۰۳ بیش از سه میلیون و ۳۰۰ هزار کالا و خدمت نرخ‌گذاری شد که امر بسیار پیچیده‌ای است. این تعداد در سال ۱۴۰۲ به ۴۵ هزار عدد می‌رسید.

وی با بیان اینکه مالیات‌ستانی را یک امر اجتماعی می‌دانیم نه صرفا یک امر اقتصادی، افزود: اگر امروز به این جایگاه در نظام مالیاتی رسیده‌ایم نتیجه تلاش همه مدیران و همکاران در گذشته تا امروز در سازمان امور مالیاتی کشور است.

رفع مشکلات بخش زراعت با بهره گیری از ظرفیت صندوق‌های حمایت

یک مسئول دولتی ضمن امیدواری رفع بخشی از مشکلات حوزه زراعت با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و رویکردهای صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی، نوید فصل جدیدی از همکاری بین معاونت و صندوق‌ها را داد.

به گزارش پیام آشنا، عوض علیزاده‌مقدم، مدیرعامل شرکت مادر تخصصی صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی در دیدار با مجید انجقی، معاون امور زراعت وزارت جهاد کشاورزی، با تشریح ساختار و جایگاه صندوق‌های حمایت از بخش کشاورزی در حوزه تولیدات کشاورزی به ویژه بخش زراعی به نقش این صندوق‌ها در پایداری متابع مالی برای توسعه کشاورزی بازارمحور، در راستای برنامه جامع تولید مبتنی بر سند آمایش سرزمین، اشاره کرد.

وی بر لزوم حفظ متابع محدود دولتی در بخش کشاورزی و پایداری متابع و ساماندهی آنها در ظرف نهادی مردم تاکید کرد و صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی را راهبرد این تفکر خواند.

علیزاده مقدم، با تشریح آخرین وضعیت ۳ صندوق تخصصی در حوزه زراعت شامل «صندوق حمایت از توسعه دانه‌های روغنی»، «صندوق حمایت از توسعه صنعت بذر» و «صندوق حمایت از توسعه زراعت در دیمزارها» به راهکارهای بسط و توسعه صندوق‌های سه‌گانه پرداخت و استفاده از ظرفیت‌های صندوق‌های استانی در برنامه‌های توسعه‌ای معاونت امور زراعت در کنار صندوق‌های سه‌گانه تخصصی، را خواستار شد.

معاون امور زراعت وزارت جهاد کشاورزی نیز در این نشست، با بیان این که این حوزه به یک بازنگری متحوله، بتبادین و ساختاری دارد، از مصرف اعتبارات تخصیصی به صورت یک بار مصرف در این معاونت خبر داد.

مجید انجقی با اشاره به همسویی راهبردها مدیریت مالی پیش‌بینی شده در این حوزه، با ماهیت وجودی صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی، ضمن امیدواری رفع بخشی از مشکلات حوزه زراعت با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و رویکردهای صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی، نوید فصل جدیدی از همکاری بین معاونت و صندوق‌ها را داد.

یادداشت

چالش‌ها و راهکارهای سیاستگذاری پولی در شرایط بحران ذخایر (بخش اول)

در شرایط کنونی، کسری ذخایر بانک‌ها و افزایش نرخ بهره بین‌بانکی به سقف تاریخی ۳۳.۹۸درصد به یک چالش جدی برای سیاستگذار پولی تبدیل شده است. طبق ادبیات اقتصادی، این وضعیت به دلایل مختلفی از جمله نارزای‌های سه‌گانه داخلی بانک‌ها، ظهور رقبا و تغییرات در ساختارهای جدید صنعت بانکداری، سلطه مالی دولت و برداشت‌های نادرست از مفاهیم سپرده‌ها و ذخایر بانک‌ها ایجاد می‌شود. این مشکلات زمانی که سیاست‌های پولی بانک مرکزی محدودکننده باشد، موجب تشدید کسری ذخایر و ایجاد بحران در سیستم بانکی می‌شود. این یادداشت به تحلیل دلایل این وضعیت و ارائه پیشنهادهایی برای مدیریت بهتر آن می‌پردازد.

جدیدترین گزارش بانک مرکزی از نرخ بهره بین‌بانکی نشان می‌دهد که در هفته دوم (اردیبهشت، نرخ بهره به ۳۳.۹۸درصد رسیده است. این نرخ در آغاز فروردین ۳۳.۹۶درصد بود و در پایان هفته دوم فروردین به ۳۲.۹۵درصد رسید. اما در هفته‌های بعدی، نرخ بهره در حدود ۳۳.۹۵درصد ثابت ماند و در پایان فروردین با افزایش مختصر ۰.۰۱ واحد درصدی ۳۳.۹۶درصد رسید. در نهایت، در روزهای پایانی هفته اول اردیبهشت، این نرخ دوباره به ۳۳.۹۸درصد افزایش یافت که نشان‌دهنده فشار شدید کسری ذخایر در بانکهاست. به طور معمول، وقتی بانک‌ها با کمبود ذخایر مواجه می‌شوند، درخواست‌های خود را از بانک مرکزی از طریق عملیات ریپو، اعتبارگیری قاعده‌مند یا مبادلات در بازار بین‌بانکی تامین می‌کنند. این افزایش تقاضا برای ذخایر موجب افزایش نرخ بهره بین‌بانکی و به تبع آن افزایش هزینه‌های تامین مالی بانک‌ها می‌شود و چون تراز جریان نقدی بانک کاهش می‌یابد، بحران ذخایر در شبکه بانکی را تشدید می‌کند.

کسری ذخایر و اعتبارگیری قاعده‌مند

طبق گزارش عملیات اجرایی سیاست پولی منتهی به ۹ اردیبهشت ۱۴۰۴، بانک مرکزی عملیات بازار باز به مبلغ ۲۷۰۰هزار میلیارد ریال با مشارکت ۲۱ بانک و موسسه اعتباری غیربانکی انجام داد، که در آن ارزش سفارش‌های ارسالی ۳۷۶۰۴هزار میلیارد ریال بود اما بانک مرکزی تنها ۷۲درصد از آنها را پاسخ داد. درحالی که این نسبت در سنوات پیشین بالاتر بوده و در برخی موارد تا ۲۹۰۰ هزار میلیارد ریال پذیرفته شده بود. با این حال براساس این گزارش، ارزش توافقات بازخرید سررسیدشده ۲۹۱۲۸هزار میلیارد ریال است که از ارزش توافقات بازخرید جدید (۷۷۰۰هزار میلیارد ریال) بیشتر است. این موضوع نشان‌دهنده پایداری شدید کسری ذخایر بانک‌هاست، زیرا توافقات قبلی در حال سررسید شدن هستند و باید جایگزین شوند.

نقش عملیات بازار باز در تامین کسری ذخایر

بانک‌ها برای تامین کسری ذخایر خود از روش‌های مختلفی مانند عملیات بازار باز استفاده می‌کنند. در این عملیات، بانک‌ها با وثیقه گذاشتن اوراق، درخواست اعتبار از بانک مرکزی می‌کنند. نرخ سود این عملیات معمولا ۲۳درصد سالانه است و بانک‌ها معمولا یک هفته فرصت دارند تا بدهی خود را تسویه کنند. اگر بانک مرکزی به درخواست‌ها پاسخ منفی دهد، بانک‌ها برای تامین کسری ذخایر خود به اعتبارگیری قاعده‌مند رجوع می‌کنند. این روند از بهمن‌ماه ۱۴۰۳ تا اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۴ از ۱۶.۹ هزار میلیارد ریال به ۹۷۴هزار میلیارد ریال افزایش یافته است، اگرچه در برخی مقاطع، مانند ۱۸ فروردین‌ماه ۱۴۰۴، به ۲۱۸.۵هزار میلیارد ریال نیز کاهش یافته است. این روند نشان‌دهنده افزایش شدید کسری ذخایر بانک‌هاست و با توجه به سررسید شدن توافقات بازخرید، شدت آن در هفته‌های آتی نیز افزایش خواهد یافت. این روند نشان‌دهنده تعامل پیچیده میان سیاست‌های پولی، وضعیت نقدینگی و نیازهای مالی بانک‌ها برای جبران کسری ذخایر خود است.

دلایل کسری ذخایر

مختل شدن عملیات نقدی بانک‌ها و نارزای‌های سه‌گانه: نارزای‌های سه‌گانه در بانک‌ها ابتدا با نارزای در عملیات نقدی بانک‌ها شروع می‌شود. این مشکل زمانی ایجاد می‌شود که بانک در تامین ذخایر لازم برای تسویه بدهی‌ها دچار مشکل می‌شود. در چنین شرایطی اگر بانک نتواند جریان نقدی خود را به‌درستی مدیریت کند، به دلیل عدم تطابق سررسید در دارایی‌ها و بدهی‌ها از کانال افزایش در هزینه‌های مالی، نارزای درآمد و هزینه ایجاد می‌شود و استمرار آن، از کانال حقوق صاحبان سهام از محل سود و زیان آنباشته به ساختار ترازنامه بانک سرایت می‌کند و نارزای دارایی و بدهی در بانک ایجاد می‌کند. هر کدام از این نارزای‌ها اثرات بسیار زیادی بر کسری ذخایر در بازار بین‌بانکی دارند.

سوءتفاهم در تفاوت ماهوی بین سپرده و ذخایر: یکی از مشکلات رایج در تحلیل‌های بانکی و بازار پول (حتی در بین متخصصان)، سوءتفاهم در خصوص سپرده (Deposit) و ذخایر بانک‌ها (Excess Reserves) است، و استنباط غالب بر آن است که بانک‌ها در بازار بین‌بانکی سپرده‌های مردم را قرض می‌دهند، درحالی که آنچه بانک‌ها مبادله می‌کنند، ذخایر آنها نزد بانک مرکزی است. این برداشت ناصواب موجب می‌شود که بانک‌ها باشتباه برای تامین کسری ذخایر خود از بازار بین‌بانکی، سپرده‌های گران‌قیمت‌تر را جذب کنند. در نتیجه ذخایر نقدی خود را بیشتر از گذشته کاهش می‌دهند و شدت کسری ذخایر در بازار بین‌بانکی را بیشتر از گذشته عمق می‌دهند.

کنترل مقداری ترازنامه و ثابت نگه داشتن کریدور نرخ بهره: بانک مرکزی به دلیل اختلال در مکانیسم انتقال سیاست پولی به‌درستی سیاست کنترل مقداری ترازنامه را در پیش گرفته است (به‌طور کلی، این سیاست در مواقعی که بانک‌ها با دارایی‌های پربسک یا بدهی‌های غیرقابل‌پرداخت مواجه می‌شوند، برای جلوگیری از بحران‌های بانکی، کاهش ریسک‌های سیستماتیک و حفظ ثبات مالی توسط بانک‌های مرکزی اعمال می‌شود). این سیاست به دلیل محدودسازی سرعت گردش نقدینگی در اقتصاد جریان نقدی بنگاه‌های اقتصادی را کاهش داده است و متعاقب آن جریان درآمد هزینه بانک‌ها را نیز با وقفه زمانی مواجه کرده است، در نتیجه افزایش کسری ذخایر در بازار بین‌بانکی شدت بیشتری گرفته است.

مهدی کیخا
کارشناس بانکی
alborz.payam@gmail.com